

Az osztozkodást már nem lehetett halogatni. Az idősebb fiú is a magáéban akart lenni meg a fiatalabb is, s az öregasszony nem tudott igazságot tenni.

– A Palánkos az enyém – mondta Gábor keményen –, édesapánk nekem ígérte.

– Nem is ellenkezem – bólogatott Ferkó –, de akkor nekem a többiből többet kell kapnom.

– Aztán mér’?

– Azér’, mert az az igazság. Ha a Palánkost én kapnám...

– Csak hát nem kapod. Te a házban maradtál, pedig én vagyok az idősebb.

– Nem küldött senki, fiam...

– Édesanyám csak ne pártolja Ferkót. Én talán mostoha vagyok?

– Csak az igazságot mondtam, fiam, de mivel nem érted meg, hát torzsalkodjatok magatok. Ahogy meggyeztek, nekem úgy lesz jó.

Megigazította fejkendőjét, és kicsoszogott a szobából. Csend maradt utána.

Ferkó az asztalnál ült, és körmével rovátkákat húzott az abroszra, Gábor pedig a kályhához támaszkodva szippantott néha kihűlt pipáján. Ferkó arra gondolt, hogy bátyja sokkal szebb házban lakik, földje is több van, amit a feleségével kapott; Gábor pedig úgy érezte, meg van rövidítve, mert ez a ház mégiscsak az apai ház, ami őt illetné. Lám, hogy terpeszkedik öccse az öreg asztalnál, ő pedig csak álldogál a kályha mellett, mint aki idegen. Igaz, hogy megkínálták üléssel, de csak az anyja, Ferkó nem... hát ebből is ért az ember.

A konyhában edények zörögtek, a lámpa libbent néha, Gábor bal lábáról a jobb lábára ereszkedett, Ferkó pedig a rovátkákat most már keresztbe vonalazta az asztalon.

– Hát így van.

– Ez így – hagyta rá Gábor –, ha nem bánod, hogy az ügyvédek híznak majd a mi földünkön.

– Ha te nem bánod?...

– Nekem csak az igazság kell.

– Na meg a Palánkos...

– A részem! Ami meg lett ígérve, de hát veled nem lehet beszélni. Nem is rontom tovább a levegőt, mert még elsajnálád azt is. Le se ültettél... hát nyugodalmas jóccakát!

Nehéz dobbanásokkal elment.

Ferkó ült egy darabig még az asztalnál. Bántotta, hogy nem szólt bátyja után egy jó szót, de hogy ő a levegőt is sajnálja, ez nagy igazságtalanság, székkal meg igenis kínálták. Aki pedig olyan magasan hordja a fejét, hogy nem ül le, hát nem ül le!

Álljon, ha csak annyi esze van...

Hogy nem tudnak megegyezni, annak pedig a Kalapos had az oka, mármint Gábor apósáék, azaz Mári, Gábor felesége. Földéhes, kaparcsi népek. Ha Mária nem volna, már el is felejtették volna az egyezséget.

Igaz, hogy Julcsa is – az ő felesége – csípőre tette a kezét, amikor először ültek össze, éppen ezért az asszonyok most már nem vettek részt a megbeszélésben, de jobban ott voltak, mintha ott lettek volna.

Nyílt szakításra azért nem került sor. Ezt nem váltalta volna egyik fiú se, mert ilyenkor apjukra gondoltak, aki ugyan csak a temetőből őrködött fiai felett, de az indulatokat még felrévülő emléke is lefojtotta.

Mit szólna apánk – gondolták olykor-olykor, ha már ökölbe szorult a kezük... és az öklök nyitott tenyérre ernyedtek lassan, ha nem lett is belőle kézfogás.

Mivel azonban az osztozkodás nem lett meg, közösen vetettek a tavaszon. És a munkában nem válogattak.

Tudták, hova kell az árpát vetni, hova a zabot és hova a kukoricát. Itt még gondolni sem lehetett mást, mert apjuk is úgy szokta.

Egyszer ugyan kijött az öreg Kalapos, és azt mondta, hogy ő árpa helyett krumplit vetne, de a két fiú szinte egyszerre hördült fel:

– Nem!

– Hohó, a Kalaposok ebbe nem szólhatnak bele!

Mikor az öreg megsértődve elballagott, a két fiú szinte cinkosan nézett össze, de nem szóltak semmit.

Szóljon Gábor – gondolta Ferkó –, ő az idősebb.

Szóljon Ferkó – füstölgött Gábor –, ő a fiatalabb.

És a pillanat elmúlt, pedig békés, szép idő volt, amikor nyitva van az ember szíve, mint a föld a jó magnak. A levegőben pacsirta áldotta a tavaszt, a föld meleg volt, mint az omló bársony, a dűlőút már zöldülni kezdett, és a falu felett gólyapár körözött, mintha helyet keresett volna, holott tudnivaló, hogy máshova úgysem szállnak, mint Andókék kéményére.

És újra elindultak a lovak. Zörrent néha a zabla, és a két testvérnek mintha nehezebb lett volna a járás. A csend is, mintha nagyobb lett volna, ámbar délfelé nagyon felmelegedett az idő, és a melegben – tudva levő – nehezebb a csend is.

Amikor megálltak a vetőgéppel, Ferkó elnézett a falu felé.

– Nem tudom, mit akarhat Julcsa? Hoztam én ebédet. Aztán hogy siet...

– Ha nem jó hírrel jönne, nem sietne – vélte Gábor, hogy enyhítsen a várakozáson, és közben kifogta a lovakat.

– Behívó – mondta az asszony kicsit halványan. – Holnap reggel jelentkezned kell.

– Akkor már szedem is a sátorfát – állt fel Ferkó –, parancs, parancs. Amíg összeszedelőzködöm, este lesz. Hát Isten veled, bátyám!

– Isten veled, öcsém!

– Aztán vigyázz az én házam tájára is.

– Nem kell mondani.

– A nagyobbik tinót el kell majd adni.

– Ott leszek.

– Hát akkor mi el is mehetünk, Julcsa.

Kezet fogtak.

Gábor leült a zsákra, elővette tarisznyáját, de nem evett. Nézett amazok után. Elöl ment az öccse, utána a felesége, de amikor kiértek a gyalogútra, megfogták egymás kezét. Hát, Istenem, fiatal házások, az asszony várandós. Gábor nézte a földet, melyből akkor tekeredett elő egy nyálkás, ronda csimasz.

– Ne, kutya! – taposott rá undorodva. – Olyan vagy, mint a háború, feldúlod a földet. – Aztán újra elnézett a falu felé, de már üres volt a határ.

Kinyitotta a bicskáját, megszelve a kenyeret, szalonnát is vágott mellé, de nem nagyon ízlett.

– A fene tudja, milyen pudvás ez a szalonna máma – dühösen körülnézett –, aztán hogy még krumplit vessünk árpa helyett!... Elment az esze ennek a vénembernek?

Az egyik ló ekkor nyihogni kezdett.

Gábor felugrott.

– Talán nincs más gondom, mint a ti hasatok, mi? – és mérgesen odaöntötte a zabot a lovak elé.

Ferkótól aztán hol jött a posta, hol nem. Mindig messzebbről, mindig messzebből, mindig ritkábban, és egyszer csak elhallgatott. Gábor ekkor már mindennapos volt Ferkóéknál.

– Édesanyám betegeskedik – mondta otthon, és

úgy nézett feleségére, hogy az jónak látta nem firtatni a dolgot.

Elmúlt a tavasz, elmúlt a nyár is. Egyik őszi estén az öreg postás azt mondta Gábornak, hogy menjen be a postamester úrhoz, ha arra jár, mert egy kis bort szeretne venni.

A posta üres volt. Az öreg postamester mégis kinézett az ajtón, hogy nincs-e kint valaki, aztán megfogta Gábor karját.

– Tudom, anyátok beteg... neked mondom csak, a jegyző úrral megbeszéltük, elhallgathatod, amíg akarod... szegény Ferkó... itt a hivatalos értesítés.

– Hát így van?

– Így.

Gábor kifordult a kapun, és nekiment a kis padnak, mert homály lett egyszerre, bár nem volt még nagyon sötét. Tétován járt-kelt egy darabig, aztán hazament. Az istállóban üldögélt késő estig, és hamar lefeküdt.

– De csendes máma – mondta az asszony.

– Hát nincs mindig majális...

Másnap aztán leballagott megint Ferkóékhoz.

– Hogy van, édesanyám?

– Csak megvagyok. Nem írt Ferkó?

– Azért gyöttem, csak nem akartam addig szólani, amíg minden nincs rendben. Itt az írás, megosztotunk. Ahogy Ferkó akarta. Engem is elvihetnek akár-melyik nap, hát legyen rendben minden. Három holdat még ráadást is adtam.

– Ráadást?

– Hát persze. Én leszek a gyerek keresztapja, már ezt is elintéztük Ferkóval... aztán... ne srófold fel azt a lámpát, Julcsa, mert nagyon bántja a szememet...

(1944)

*

Megjelent az Új Idők 1944. évi 46. számában.

Tartalmazzák a Karácsonyi látogatók (1989), Számadás (1997) és a Kísértés (2006) c. kötetek.